

ENERGIMÄRKNING AV LIVSMEDELSBUTIKER

EN FÖRSTUDIE OM MILJÖCERTIFIERING AV
LIVSMEDELSBUTIKER – MED FOKUS PÅ ENERGI

SLUTRAPPORT 2021-03-23

UTFÖRT AV

Pauline Ekoff
Peter Filipsson
CIT Energy Management AB

GRANSKAT AV

Per-Erik Nilsson
CIT Energy Management

ENERGIMYNDIGHETENS NÄTVERK FÖR ENERGIEFFEKTIVA LOKALER

Belok är ett samarbete mellan Energimyndigheten och Sveriges största fastighetsägare med inriktning på lokalfastigheter. Belok initierades 2001 av Energimyndigheten och gruppen driver idag olika utvecklingsprojekt med inriktning mot energieffektivitet och miljöfrågor.

Gruppens målsättning är att energieffektiva system, produkter och metoder tidigare skall komma ut på marknaden. Utvecklingsprojekten syftar till att effektivisera energianvändningen samtidigt som funktion och komfort förbättras.

MEDLEMSFÖRETAG

AMF FASTIGHETER	LOCUM
AKADEMISKA HUS	LUNDBERGS FASTIGHETER
ATRIUM LJUNGBERG	MALMÖ STAD SERVICEFÖRVALTNINGEN
CASTELLUM	MIDROC
FABEGE	SKANDIA FASTIGHETER (F.D. DILIGENTIA)
FASTIGHETSKONTORET I STOCKHOLMS STAD	SKOLFASTIGHETER I STOCKHOLM (SISAB)
FORTIFIKATIONSVERKET	SPECIALFASTIGHETER
GÖTEBORGS STAD LOKALFASTIGHETER	STATENS FASTIGHETSVERK
HUFVUDSTADEN	SWEDAVIA
ICA FASTIGHETER	UPPSALA KOMMUN
JERNHUSEN	VASAKRONAN
KLÖVERN	VÄSTFASTIGHETER

TILL GRUPPEN ÄR ÄVEN KNUTNA

ENERGIMYNDIGHETEN
BYGGHERRARNA
FASTIGHETSÄGARNA SVERIGE
SVERIGES KOMMUNER OCH REGIONER (SKR)
CIT ENERGY MANAGEMENT

CIT Energy Management är ett konsultföretag som arbetar med energieffektivisering och inomhusmiljö i olika typer av fastigheter. De har fått i uppdrag av Energimyndigheten (via ramavtal) att leverera förstudier och utredningar inom verksamhetsområdet lokalfastigheter. Förstudierna och utredningarna genomförs internt eller av extern part och undersöker vilka områden inom energieffektiva lokaler som är intressanta att utveckla och vilka fördjupade utredningar och analyser som kan behövas.

Alla frågor kopplat till denna rapport hänvisas till CIT Energy Management AB:
info.em@cit.chalmers.se

Alla förstudierrapporter görs tillgängliga via belok.se.

SAMMANFATTNING

Det övergripande syftet med denna förstudie är att öka kunskapen och förståelsen kring hur energikrav ställs i de miljöcertifieringssystem som används av svenska livsmedelsbutiker. Detta görs genom en kombination av litteraturstudie och intervjustudie. Intervjuerna görs med representanter från både livsmedelsbutikskedjor och certifieringsorgan.

Av de sex certifieringssystem som beskrivs i studien är tre stycken byggnadscertifieringar (Miljöbyggnad, BREEAM-SE och NollCO₂) och tre stycken verksamhetscertifieringar (Bra Miljöval, KRAV och Svanen).

Förstudien visar stora skillnader mellan certifieringssystemens energirelaterade krav i fråga om omfattning, detaljnivå och ambitionsnivå. De flesta certifieringssystemen ställer kraven på det resulterade energibehovet utan att ställa några krav på de komponenter, egenskaper och styrning som ger upphov till energibehovet. Undantag är dels Miljöbyggnad, som ställer krav på värmeeffektbehov och solvärmelasttal, men framför allt BREEAM-SE, som ger poäng för t.ex. låga kondenseringstemperaturer, högeffektiva fläktar, behovsstyrd belysning, optimerade avfrostningsmetoder etc.

De slutsatser som kan dras är att en märkning/certifiering införs är när det kommer nya kriterier eller när butiken står inför att testa ett nytt koncept och vill se hur långt de kan nå i sitt energi- och miljöarbete. Både butikskedjor och certifieringsorganisationer påpekar vikten av att det är tredjepartsgranskningen som gör märkningarna trovärdiga.

I intervjuerna med butikskedjor och certifieringsorganisationer framkom det inget behov av en ny certifiering av livsmedelsbutiker utan de som finns idag är tillräckliga. Däremot finns det förbättringspotential i samtliga certifieringar.

INNEHÅLL

1.	Inledning	6
1.1	Bakgrund.....	6
1.2	Syfte och mål	6
1.3	Genomförande	7
1.4	Avgränsningar	7
2.	Märkningar och certifieringar	8
2.1	Svanen	8
2.2	Bra miljöval.....	9
2.3	BREEAM-SE	10
2.4	Miljöbyggnad	11
2.5	NoIICO ₂	12
2.6	KRAV.....	13
2.7	Sammanfattning.....	14
3.	Intervjuer	16
3.1	Livsmedelsbutikskedjor.....	16
3.2	Certifierings- och miljömärkningsorganisationer	17
4.	Diskussion och slutsatser	19
5.	Referenslista.....	20
6.	Bilagor	21
6.1	Bilaga 1 Intervjufrågor till livsmedelsbutikskedjor	21
6.2	Bilaga 2 Intervjufrågor till certifierings- och miljömärkningsorganisationer .	21

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Miljömärkning och -certifiering av produkter, verksamheter och byggnader är ett verktyg för att signalera att företagen tar ansvar för miljön gentemot konsumenter och samhället. Genom miljömärkning kan en livsmedelsbutik visa att organisationen har ett strukturerat och organiserat arbetssätt för att minska butikens miljöpåverkan. Energianvändning brukar vara ett av kriterierna som tas hänsyn till vid miljömärkning och -certifiering.

Idag finns det ett stort utbud av miljömärknings och -certifieringssystem för byggnader och/eller verksamheter. Några av dessa är specifikt utformade för livsmedelsbutiker och andra är mer generella men kan användas för att miljömärka eller -certifiera en livsmedelsbutik.

Olika miljömärkning- och certifieringar har vitt olika kriterier, regler och krav. Denna förstudie fokuserar på de energikrav som olika miljömärkning och -certifieringar ställer, och berör endast ytligt andra krav såsom butikens sortiment, kemikalier, avfallshantering, matsvinn, mm.

1.2 Syfte och mål

Förstudien syftar till att öka kunskapen och förståelsen kring de olika miljö- och energimärkningar och -certifieringar som idag används av livsmedelsbutiker i Sverige. Förstudien ska även utvärdera om befintliga märkning- och certifieringar är anpassade efter butikernas förutsättningar eller om det finns behov för utveckling av dessa.

Mål som ska uppfyllas är:

- Att identifiera vilka miljömärkningar och -certifieringar som är lämpliga för livsmedelsbutiker.
- Att ta fram en jämförelse av krav och kriterier mellan de olika märkningarna med fokus på energi.
- Ta fram en enklare sammanställning av kriterierna från de olika märkningarna och certifieringarna.
- Undersöka om det finns ett behov av ett nytt märkningssystem för mindre butiker.

1.3 Genomförande

En litteraturstudie har genomförts där de olika märknings- och certifieringssystemen har jämförts och studerats utifrån ett energiperspektiv. För att få ett ytterligare perspektiv på de olika miljömärkningarna och certifieringarna har telefonintervjuer genomförts med följande personer.

- Mattias Tas, Hållbarhetsansvarig fastighet på Lidl Sverige.
- Maria Karlsson, Miljöchef på Bergendahl Food.

Följande personer har svarat på frågor via e-post.

- Therese Johansson Dekreon, Miljöbyggnadssamordnare och certifierad i Miljöbyggnad på Ingenjörbyrå Andersson & Hultmark AB.
- Eva Eiderström, chef på avdelningen Handla Miljövänligt på Naturskyddsföreningen.
- Sanna Wihlborg, Produktspecialist dagligvarubutiker på Svanen

1.4 Avgränsningar

I denna förstudie jämförs miljömärkningarna och -certifieringssystem enbart ur ett energiperspektiv. Förstudien omfattar enbart energi- och miljömärkningssystem som används i livsmedelsbutiker i Sverige. Utomlands finns ytterligare system, t.ex. Der Blaue Engel (Tyskland) och Energy Star (USA, Kanada, Australien, Nya Zeeland och Japan). KRAV finns med i förstudien trots att de från och med 1 januari 2021 inte längre erbjuder certifiering av livsmedelsbutiker.

2. MÄRKNINGAR OCH CERTIFIERINGAR

2.1 Svanen

De nordiska länderna har ett gemensamt miljömärkningssystem som heter Svanen. I Sverige sköts systemet av Miljömärkning Sverige AB på uppdrag av regeringen. Svanen har funnits sedan 1989 med syftet att vägleda konsumenter till de miljömässigt bästa produkterna.

2.1.1 Livsmedelsbutiker

Livsmedelsbutiker (*Dagligvarubutiker*) är en av 63 kategorier av varor och tjänster som går att Svanenmärka. Exempel på andra kategorier är *Hygienprodukter*, *Vitvaror*, *Fonder & investeringsprodukter* och *Småhus, flerbostadshus och byggnader för skolor och förskolor*. För att en livsmedelsbutik ska Svanenmärkas så ska den ha en helhetsorienterad syn på sitt miljöarbete. Det omfattar allt från butikens varuutbud och energiförbrukning till hur effektivt butiken sorterar avfall och arbetar med sitt matsvinn. Kriterierna för att en livsmedelsbutik ska Svanenmärkas kan sammanfattas med:

- Den har ett bra urval av miljömärkta och ekologiska varor.
- Den drivs energieffektivt för att minska klimatpåverkan.
- Den har fokus på avfallssortering och på att minska sitt matsvinn för att spara på jordens resurser.

För att bli Svanenmärkt måste tolv obligatoriska krav uppfyllas. Ett av kraven är att uppnå minst 23 av 63 poäng i ett poängsystem. Både de obligatoriska kraven och poängsystemet omfattar försäljning av ekologiska/miljömärkta varor, energieffektivitet, avfall, matsvinn och miljömärkta förbrukningsvaror. De obligatoriska kraven omfattar även sortimentbredd, årlig rapportering och ansvarsfördelning.

2.1.2 Energi

Med Svanens energiverktyg beräknas butikens målvärde, som representerar hur mycket energi butiken skulle använt om allt fungerade nästintill optimalt. Vid beräkning av målvärdet tas hänsyn till butiksyta, uteklimat, meterlängd kyl- och frysdisk, storlek på kyl- och frysrum, antal kycklinggrillar, bakugnar m.m. Förhållandet (kvoten) mellan det faktiska energibehovet och målvärdet kallas butikens energiindex. Ett obligatoriskt krav är att energiindexet inte får vara högre än 2,0. Ju lägre energiindex desto fler poäng erhålls. Som mest kan man få 20 poäng för energieffektivitet vilket kräver att energiindexet inte överskrider 1,15. Utöver krav och poäng för butikens energiindex så ska butiken dessutom årligen göra en genomgång av sin verksamhet inklusive dess energieffektivitet.

I Sverige finns idag 166 Svanenmärkta livsmedelsbutiker varav 75 % är ICA-butiker och 25 % City Gross.

2.2 Bra miljöval

Bra Miljöval är Naturskyddsföreningens miljömärkningssystem och har funnits sedan 1990. Grundidéerna bakom märkningen är att naturresurser måste sparas och att varken den biologiska mångfalden eller människans hälsa får hotas. Det innebär bland annat att alla giftiga och svårnedbrytbara kemikalier måste bort. Två andra mål är att minska den totala energianvändningen samt att övergå från fossila bränslen till förnybara energikällor. Bra Miljöval finns inom områdena biobränsle, elenergi, fjärrvärme, försäkringar, kosmetika, kemiska produkter, kläder & textilier, godstransporter, persontransporter, mobilabonnemang och livsmedelsbutiker.

2.2.1 Livsmedelsbutiker

Kriterierna för att en livsmedelsbutik ska märkas med Bra Miljöval kan sammanfattas med

- Butiken arbetar med att öka sin försäljning av ekologiska livsmedel.
- Butiken har ett brett utbud av miljömärkta kemiska- och kosmetiska produkter.
- Butiken har valt bort produkter som är särskilt dåliga ur miljösynpunkt, till exempel hotad fisk och skaldjur och miljöskadliga kemikalier.
- Butikens personal utbildas årligen i frågor som rör miljö, hälsa och miljömärkning.
- Butiken arbetar med att effektivisera sin energianvändning och med att reducera sitt sorterade avfall.

Kriterierna som ställs på livsmedelsbutiker är uppdelade på områdena information till kund, utbud av livsmedel, utbud av övriga produkter, varor med stor negativ miljöpåverkan, organisation, städning & förbrukningsvaror, energi, transport och avfall.

2.2.2 Energi

Bra Miljöval kräver att butiken redovisar sin energianvändning årligen. För att kunna ta fram relevanta nyckeltal ska även försäljningsyta, totalyta och öppettider redovisas. All elektricitet som butiken använder skall vara märkt Bra Miljöval eller uteslutande komma från solenergi. Butiken ska ha en energiansvarig som håller koll på energianvändningen och tar fram en plan med rutiner för till exempel vem som släcker lampor, täcker över frysdiskar etc.

Butiken ska effektivisera sin energianvändning per treårsperiod. Vid ansökan väljs vilket nyckeltal effektiviseringen avser. Alternativen är total energianvändning, energianvändning per kvadratmeter och energianvändning per kvadratmeter med hänsyn till öppettider eller utetemperatur. Om man misslyckas med energieffektiviseringen så kan man kompensera med soletproduktion.

I Sverige finns idag 215 livsmedelsbutiker märkta Bra Miljöval varav tre ICA-butiker och resten Axfood (Willys).

2.3 BREEAM-SE

BREEAM-SE är den svenska anpassningen av det brittiska miljöcertifieringssystemet BREEAM. BREEAM är ett av de äldsta och i

Europa mest spridda miljöcertifieringssystemen för byggnader, med över en halv miljon certifierade byggnader sedan starten 1990. BREEAMs övergripande syfte är att minska byggnaders påverkan på miljön under hela livscykeln, att se till att byggnader uppmärksammas och premieras för sina miljöfördelar, att tillhandahålla en trovärdig miljömärkning för byggnader samt att stimulera efterfrågan på och skapa ett värde för hållbara byggnader, byggvaror och leveranskedjor. Sedan BREEAM-SE togs fram, 2013, har totalt 84 byggnader certifierats. En fördel är att systemet är anpassat för svenska regler och standarder samtidigt som det är internationellt känt och jämförbart med andra länders BREEAM-anpassningar. De områden som ingår i certifieringen är *Ledning och styrning, Hälsa och välmående, Energi, Transport, Vatten, Material, Avfall, Markanvändning och ekologi, Föroreningar* och *Innovation*. Kriterierna innehåller minimikrav inom särskilt väsentliga områden samt ett poängsystem inom samtliga områden. Antal poäng avgör byggnadens betyg. Betygsskalan har nivåerna *outstanding, excellent, very good, good* och *pass*. Sweden Green Building Council, SGBC, är nationell operatör för BREEAM i Sverige.

2.3.1 Livsmedelsbutiker

BREEAM-SE är ett certifieringssystem för byggnader och har inte specialanpassade krav för just livsmedelsbutiker, men det finns specifika bedömningskriterier för handelsbyggnader, t.ex. om lager, förvaring och kylförvaring.

2.3.2 Energi

BREEAM-SE är visserligen ett certifieringssystem för byggnader, men kraven är så omfattande att även verksamhetens energianvändning ingår. De för livsmedelsbutiker relevanta energibedömningskriterierna är *låg energianvändning, bra energiövervakningssystem, utformning för låga CO2-utsläpp, energieffektiv belysning, energieffektiv kylförvaring, energieffektiv utrustning och energieffektiva transportsystem*.

Idag finns ett tiotal livsmedelsbutiker i BREEAM-SE-certifierade byggnader, varav merparten tillhör Lidl.

2.4 Miljöbyggnad

Miljöbyggnad är en svensk miljöcertifiering som ska ge bra miljöer att leva, arbeta och leka i. Genom noggrann kontroll med sexton olika indikatorer för energianvändning, inomhusmiljö och material ska Miljöbyggnad säkerställa att byggnaden du vistas i är bra för både dig och för miljön. Miljöbyggnad har ett betygsystem där de certifierade byggnaderna får betyget Guld, Silver eller Brons.

2.4.1 Livsmedelsbutiker

Miljöbyggnad är ett certifieringssystem för byggnader och har inte specialanpassade krav för just livsmedelsbutiker. Handelslokaler finns med som en kategori av byggnader som kan certifieras.

2.4.2 Energi

Byggnadens energianvändning är en av sexton indikatorer som betygsätts i Miljöbyggnad. Ytterligare indikatorer med nära koppling till energianvändningen är värmeeffektbehov, solvärmelast och andel förnybar energi. Kravet på maximal tillåten energianvändning refererar till energikraven i den version av BBR (Boverkets byggregler) som gällde för bygglovet. För betyget Guld krävs en energianvändning lägre än 60 % av energikravet i BBR (för certifiering av nybyggnation). Därtill ställs krav på mätplan och förvaltningsrutiner för att kunna följa upp och bibehålla energiprestandan.

En av de grundläggande principerna i Miljöbyggnad är att kraven endast ska omfatta det som fastighetsägaren kan råda över. Därmed omfattar Miljöbyggnads energikrav enbart fastighetsenergin och inte verksamhetsenergin. Kravet på andel förnybar energi avser däremot energianvändningen inklusive verksamhetsenergi.

2.5 NollCO₂

NollCO₂ är utvecklat av SGBC (Sweden Green Building Council) och lanserades år 2020. Certifieringssystemet innehåller dels kriterier för minskad klimatpåverkan och dels kriterier för klimatåtgärder som balanserar återstående klimatpåverkan till nettonoll. Klimatåtgärderna kan vara förnybar elproduktion, energieffektivisering i andra byggnader eller klimatkompensation (t.ex. trädplantering).

NollCO₂ är en tilläggs-certifiering vilket innebär att det krävs att den endast kan göras i kombination med en annan byggnads-certifiering.

2.5.1 Livsmedelsbutiker

NollCO₂ är ett certifieringssystem för byggnader och har inte specialanpassade krav för just livsmedelsbutiker. Man kan certifiera alla byggnader med verksamhetstyper för vilka NollCO₂ har en så kallad baseline-modell, vilket det gör för fristående butikshallar.

2.5.2 Energi

Krav på energianvändning ställs i första hand i den grundcertifiering som NollCO₂-certifieringen är ett tillägg till. NollCO₂ kan vara tillägg till Miljöbyggnad miniminivå Silver, BREEAM-SE miniminivå Very Good, LEED miniminivå Gold eller Svanenmärkning. Därtill kräver NollCO₂ att byggnadens energiprestanda ska vara minst Energiklass B enligt Boverkets energiklassningssystem. Dessutom krävs att energiprestanda ska bibehållas på årsbasis och att eventuell energiproduktion som görs på fastigheten ska vara förnybar.

Idag finns en NollCO₂-certifierad livsmedelsbutik i Sverige, Lidl i Visby.

2.6 KRAV

KRAV är en svensk organisation som bildades 1985. Från början enbart med krav kring växtodling men idag har KRAV regler för certifiering av ekologisk odling, djurhållning, förädling och tjänster. Sedan 1992 har man kunnat KRAV-certifiera livsmedelsbutiker. KRAVs vision är att all produktion av livsmedel är ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar och tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov.

Förutom att driva utvecklingen av ekologiska och hållbara livsmedel vill KRAV underlätta för aktörer i hela livsmedelskedjan inklusive konsumenter att agera ansvarsfullt. Detta gör man bland annat genom att utveckla användarvänliga verktyg och regler som ska ge betydande hållbarhetsnytta vid produktion och konsumtion av livsmedel.

2.6.1 Livsmedelsbutiker

Kriterierna för livsmedelsbutiker fokuserar på sortimentet av ekologiska produkter och hur detta ska hanteras, skyltas, exponeras och dokumenteras.

2.6.2 Energi

KRAV-kriterierna kring energi är inte specialanpassade för livsmedelsbutiker utan är generella för alla verksamhetsområden (t.ex. växtodling, djurhållning och slakt). Den el som köps in skall till 100 % komma från förnybara energikällor, t.ex. vattenkraft eller miljömärkt el. Man ska arbeta för att effektivisera energianvändningen och minska användningen av fossila bränslen och man ska kunna redogöra för sina åtgärder.

2019 togs beslut att avveckla KRAV-certifiering av butiker och från och med 1 januari 2021 finns inte längre livsmedelsbutiker med i KRAVs regelbok. Beslutet togs med motiveringen att dagligvaruhandeln idag har större möjligheter att driva hållbarhetsarbetet i butik jämfört med för tjugo år sedan, när butikscertifieringen infördes. Istället kommer KRAV fokusera på att underlätta för konsumenterna att göra hållbara val och detta genom att bland annat lyfta fram KRAV-märkta produkters mervärden på ett sätt som gynnar butikerna.

Innan avvecklingen fanns cirka 750 krav-certifierade livsmedelsbutiker i Sverige. Detta inkluderar samtliga COOP-butiker

2.7 Sammanfattning

Den mest uppenbara skillnaden mellan de identifierade systemen är huruvida det är byggnaden eller verksamheten som certifieras. I BREEAM-SE, Miljöbyggnad och NollCO₂ är det fokus på byggnaden och i Bra Miljöval, KRAV och Svanen ligger fokus på verksamheten. Till viss del överlappar systemen denna uppdelning. T.ex. i BREEAM-SE ställs energieffektivitetskrav på belysning, kylförvaring, utrustning etc. På motsvarande sätt ingår i t.ex. Svanen energibehovet för uppvärmning, ventilation etc. I andra fall finns en risk att en betydande del av energibehovet inte omfattas av det valda certifieringssystemet.

I fyra av certifieringssystemen är energikravet formulerat som en maxgräns (i BREEAM-SE, Miljöbyggnad och NollCO₂ uttryckt som energiklass baserat på BBR-energi och i Svanen i relation till en referensbutik). Bra Miljöval och KRAV har inga maxgränser men istället att butiken ska effektivisera sin energianvändning (Bra Miljöval) eller att butiken ska arbeta för att effektivisera sin energianvändning (KRAV).

De flesta certifieringssystemen ställer kraven på det resulterade energibehovet utan att ställa några krav på de komponenter, egenskaper och styrning som ger upphov till energibehovet. Undantag är dels Miljöbyggnad, som ställer krav på värmeeffektbehov och solvärmelasttal, men framför allt BREEAM-SE, som ger poäng för t.ex. låga kondenseringstemperaturer, högeffektiva fläktar, behovsstyrd belysning, optimerade avfrostningsmetoder etc.

En sammanfattning av jämförelsen mellan de olika märknings- och certifieringssystemen presenteras i tabell 2.1.

Tabell 2.1 Sammanfattning

	Betyg-system	Poäng-system	Vad certifieras	Övergripande syfte	Energikrav	Ca antal butiker
Bra Miljöval	Nej	Nej	Verksamheten	Bra Miljöval bygger på att naturresurser måste sparas samt att den biologiska mångfalden och människans hälsa inte får hotas.	All el ska vara märkt Bra Miljöval. Energianvändningen redovisas årligen. Det skall finnas energiansvarig och energiplan. Butiken ska effektivisera sin energianvändning.	215
BREEAM-SE	Ja	Ja	Byggnaden	BREEAM-SE minskar byggnaders påverkan på miljön under hela livscykeln.	Krav på BBR-energi, energiövervakningssystem, energieffektiv belysning, energieffektiv kylförvaring, energieffektiv utrustning m.m.	10
KRAV	Nej	Nej	Verksamheten	KRAV medverkar till långsiktigt hållbar och förtroendeingivande produktion av livsmedel av hög kvalitet.	All el ska vara från förnybara energikällor. Butiken ska arbeta för att effektivisera energianvändningen och minska användningen av fossila bränslen.	750
Miljöbyggnad	Ja	Ja	Byggnaden	Miljöbyggnad säkerställer att byggnaden du vistas i är bra för dig och för miljön.	Krav på värmeeffektbehov, solvärmelasttal, energiklass (BBR-energi), andel förnybar energi och förvaltningsrutiner.	25
NollCO₂	Nej	Ja	Byggnaden	NollCO ₂ utgörs av kriterier för minskad klimatpåverkan och kriterier för klimatåtgärder som sänker återstående klimatpåverkan till nettonoll.	Energiklass B eller bättre. CO ₂ -utsläpp ska kompenseras genom förnybar elproduktion, energieffektivisering i andra byggnader eller klimatkompensation (t.ex. trädplantering).	1
Svanen	Nej	Ja	Verksamheten	Svanenmärkta butiker har en helhetsorienterad syn på sitt miljöarbete.	Energianvändningen får inte vara mer än dubbelt så hög som i en referensbutik där allt fungerar nästintill optimalt.	165

Betygssystem: Certifieringen kan erhållas med olika betyg, t.ex. guld, silver och brons.

Poängsystem: Sämre prestanda på ett område kan till viss del kompenseras av bättre prestanda på ett annat, förutsatt att minimikrav uppfylls.

3. INTERVJUER

Intervjuer har genomförts med representanter för två butikskedjor och tre certifieringsorganisationer/-företag. Urvalet har medfört att för BREEAM-SE, Miljöbyggnad och NollCO₂ omfattas både butikskedjans och certifieringsorganisationens perspektiv. För KRAV och Svanen omfattas endast butikskedjans perspektiv och för Bra Miljöval endast certifieringsorganets perspektiv.

3.1 Livsmedelsbutikskedjor

Två av Sveriges fem stora dagligvarukedjor ingår i intervjustudien, Lidl och Bergendahls. De resterande tre är ICA, COOP och Axfood.

De kedjor som har varit med i intervjustudien är certifierade enligt BREEAM-SE, NollCO₂, Miljöbyggnad, KRAV, Svanen och Green Building.

Hur de kom fram till att de skulle certifiera sig enligt det system de valde berodde på att de såg en trovärdighet i märkningen och att den kunde hjälpa dem att få ett verktyg för att arbeta med ständig förbättring. Ytterligare en anledning var att de som kedja ville testa sina gränser för hur långt de kunde nå när det gällde miljö- och energiförbättringar. Gemensamt för de olika kedjorna har varit att de valt att införa en certifiering/märkning när det kommit nya krav i certifieringarna/märkningarna eller när de som kedja har velat testa ett nytt koncept. Kedjorna vill jobba brett med frågorna och inte missa något och då kan en certifiering/märkning vara ett bra hjälpmedel i deras arbete.

När det gäller själva fastigheten som butikerna finns i så är det en variation av att vara hyresgäst och att äga sina egna fastigheter. I de fall som butiken är hyresgäst så ställer samtliga krav på fastighetsägaren, en av kedjorna utgår från mallen till gröna hyresavtal.

De stora fördelarna som framkom med att ha en certifiering är att det hjälper till att ha ordning och reda på sina energisiffror eftersom de ska redovisas med bestämda mellanrum och att det är viktigt att det är en tredjepartsgranskning. Att en annan organisation verifierar att de gör ett bra jobb med energi- och miljöfrågorna, det ökar trovärdigheten för butikens arbete. I vissa fall kan arbetet med ha certifieringar öppnat dörrarna för nyetableringar där det finns sådana krav i markanvisningarna. En annan fördel med certifieringar och märkningar är att det driver på teknikinvesteringar och att de bidrar till målen i Agenda 2030. Att det krävs en del administration för att få och bibehålla en certifiering kan kännas lite tungt men fördelarna med att få sin certifiering väger över.

Det framkom även att i vissa fall så ligger kedjorna längre fram i sina interna krav än vad certifieringarna gör och då riskerar certifieringarna bara att bli en pappersprodukt som inte hjälper butikerna framåt. Hur kommunikationen mot kund om energi- och miljöarbetet i butik ska ske och vad det innebär är ”the million dollar question” som en intervjuad uttryckte det. Det är svårt att kommunicera energi- och miljöarbete på ett bra, tydligt och enkelt sätt så att alla förstår och kan ta det till sig.

Det som skulle kunna vara bra för energieffektiviseringen vore mer lagstadgade krav, till exempel att fastighetsägaren måste ta tillvara överskottsvärme från butikernas kyl- och frysanläggningar och att kallhyra förbjuds då det inte ger några incitament. Det finns en kompetensbrist idag hos fastighetsägare och fastighetstekniker kring hur ett avancerat tekniskt system som finns i livsmedelsbutiker ska skötas. Vilket kan leda till att det installeras enklare system för att underhåll och skötsel ska klaras av, dock med avkall på energieffektiviteten.

Ett område som saknas i en del av de olika certifieringarna är transporter, ett annat område som missas i en del certifieringar är utsläppskrav. Det framkom även under intervjuerna att det är en stor fördel om det finns tydliga mål att uppfylla.

3.2 Certifierings- och miljömärkningsorganisationer

Både de organisationer som certifierar verksamheter och de som certifierar fastigheter märker av att det finns ett intresse att visa på sitt engagemang i miljö- och energifrågor. I de flesta butiker finns i dag någon form av miljöarbete, vilket av de flesta anses som en självklarhet. För de som har certifiering mot verksamheten kan det vara lite svårare att urskilja hur efterfrågan och intresset är eftersom där kan en kedja välja att certifiera hela sitt bestånd och inte enskilda butiker. För de som arbetar mot certifiering av byggnader kan ett ökat intresse märkas av genom att det finns ett stort fastighetsvärde i att ha en effektiv byggnad med låga driftkostnader.

Precis som hos livsmedelskedjorna anser certifieringsorganisationerna att det ger en tyngd åt en certifiering om den är en tredjepartsmärkning och att det är en oberoende part som granskar. Det finns även ett behov från de enskilda handlarna att kunna använda märkningen i sin kommunikation ut mot kund. Många kunder förväntar sig att deras butik driver någon form av energi- och miljöarbete och att då kunna visa upp en välkänd symbol är något som hjälper butikerna i deras kommunikation gentemot kunderna. Att ha en certifierad byggnad innebär också att fastighetsägaren kan få lättare att attrahera hyresgäster och investerare samt att de synliggör sitt miljöengagemang och kan använda det i sin kommunikation ut mot olika samhällsintressenter. En certifierad byggnad eller en verksamhet får ett verktyg för att kontinuerligt följa upp sin energianvändning och på så sätt driva på att energieffektiviseringar faktiskt görs.

Det kan vara en relativt lång process att certifiera en byggnad speciellt då det handlar om en nybyggnation. Görs en certifiering av en nybyggnation enligt Miljöbyggnad så ska en verifiering göras senast tre år efter att byggnaden tagits i drift. Då ska det även finnas uppmätta värden för bland annat energianvändningen. I en miljöbyggnadscertifiering krävs en återrapportering vart 5:e år för att behålla certifikatet. Uppvisande av förvaltningsrutiner redan i ansökningskedet är ett krav för att få en certifiering. Om det rör en befintlig byggnad eller etablerad verksamhet spelar kunskapen hos den som vill certifiera sin verksamhet eller byggnad stor roll. Någon som är van vid att hantera nyckeltal och energistatistik har det bättre förspant än en som börjar från början med att bygga upp sin och organisationens kunskap, detta gäller för alla olika certifieringar och märkningar.

Inom Svanen så sker en årlig uppföljning då butiken ska ta fram viss statistik och redovisa detta för att säkerställa att kraven fortfarande uppfylls. För att få behålla sin certifiering krävs även att butiken ska ta emot en representant från Svanen vartannat år.

Kriterierna i de olika märkningarna kan användas för både små och stora byggnader och verksamheter. I vissa fall kan kriterier kring exempelvis elavtal vara svår att uppnå då avtal kan löpa under flera år innan ett byte kan ske, detta gäller även för ändrade beslut kring sortimentsutbudet. I de certifieringar som riktar sig mot byggnaden och dess verksamhet finns det inga kriterier som inte skulle gå att tillämpa på en byggnad med livsmedelshandel.

4. DISKUSSION OCH SLUTSATSER

Vid intervjuerna med representanter för livsmedelskedjorna framkom att en stor fördel med certifiering är att det hjälper butiken i sitt energieffektiviseringsarbete då man tvingas hålla koll på och effektivisera sin energianvändning. Certifieringen ger också en kvalitetsstämpel som kan användas för att visa att man tar energi och miljö på allvar. Trovärdighet sades vara en avgörande parameter vid val av certifieringssystem, både trovärdighet i fråga om att det hjälper till med energieffektiviseringsarbetet på ett bra sätt men också trovärdighet och kännedom hos kunder. Det framkom även att energikraven i vissa certifieringssystem inte var tillräckligt skarpa för att påverka butikernas energiarbete. Butikerna låg redan långt före. Det framkom också att många kunder överhuvudtaget inte bryr sig om butikens energieffektiviseringsarbete.

Ett mål med förstudien var att undersöka om det finns ett behov av ett nytt märkningssystem för mindre butiker. I ingen av intervjuerna framkom ett sådant behov och vikten av trovärdighet och kännedom hos kunderna gör det svårt att lansera ett helt nytt märkningssystem. Även att KRAV nu avvecklar sin certifiering av livsmedelsbutiker tyder på att det inte finns för få certifieringssystem.

Det finns dock förbättringspotential i alla certifieringssystem. Att certifieringssystemen hjälper butikerna i energieffektiviseringsarbetet skulle kunna göras ännu bättre genom att ställa mer detaljerade krav eller tips, t.ex. att kyl- och frysdiskar ska ha dörrar och lock. En uttömmande lista över sådana åtgärder ges i referens [1], [2] och [3] i referenslistan.

EU:s ramprogram för forskning och innovation, Horizon 2020, finansierar ett stort projekt för energieffektivisering i livsmedelsbutiker (<http://www.supersmart-supermarket.info>). Ett av projektets huvudsyften är att ta fram kriterier för ett europeiskt miljömärkningssystem för livsmedelsbutiker. Ett förslag har tagits fram och finns att läsa i referens [5].

5. REFERENSLISTA

- [1] Belivs, *Den energikloka livsmedelsbutiken, checklista för butikens eget energiarbete* <http://belivs.se/wp-content/uploads/Dok/nedladdningsbart/checklista.pdf> [2020-12-30]
- [2] Belivs, *Prioriterade åtgärder i befintliga livsmedelslokaler för ökad energieffektivisering - Förstudie* <http://belivs.se/wp-content/uploads/Dok/forstudier/BF13.pdf> [2020-12-30]
- [3] Belivs, *Tio åtgärdstips* <http://belivs.se/wp-content/uploads/Dok/nedladdningsbart/atgardstips.pdf> [2020-12-30]
- [4] KRAV ekonomisk förening, *Regler för KRAV-certifierad produktion utgåva 2019-20 ver. 2* https://www.krav.se/cdn.triggerfish.cloud/uploads/sites/2/2020/05/kravsregler_2019_2_0_version_2.pdf [2020-11-30]
- [5] Martens, K. et al. *Proposal for the Development of the EU Ecolabel Criteria for Food Retail Stores - Technical Report* https://static1.squarespace.com/static/570f6f4f59827e4170b485f3/t/5c7e92fc104c7b66809e9e48/1551799107333/SuperSmart_Deliverable_D3.2_Technical-Report.pdf [2020-12-30]
- [6] Naturskyddsföreningen, *Bra Miljöval Livsmedelsbutik Kriterier 2019:2* https://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/bmv-livsmedelsbutik-kriterier_2019.2.pdf [2020-11-30]
- [7] Nordisk Miljömärkning, *Svanenmärkning av Dagligvarubutiker, Version 3.3* https://www.svanen.se/contentassets/85ca4e52dcd74b1bb41459ea7863061d/kriteriedokument_079_dagligvarubutiker-079_svenska.pdf [2020-11-30]
- [8] Sweden Green Building Council, *BREEAM-SE Nybyggnad 2017 Teknisk manual 1.1* <https://www.sgbc.se/app/uploads/2018/06/BREEAM-SE-2017-1.1-Swedish-version.pdf> [2020-11-30]
- [9] Sweden Green Building Council, *Miljöbyggnad 3.1 Metodik Manual nybyggnad* <https://www.sgbc.se/app/uploads/2020/05/Milj%C3%B6byggnad-3.1-Nybyggnad.pdf> [2020-11-30]
- [10] Sweden Green Building Council, *NollCO2 Nettonoll klimatpåverkan, Manual 1.0* <https://www.sgbc.se/app/uploads/2020/11/NollCO2-Nybyggnad-1.0-1.pdf> [2020-11-30]

6. BILAGOR

6.1 Bilaga 1 Intervjufrågor till livsmedelsbutikskedjor

1. Vilka system är ni certifierade enligt?
2. Hur kom ni fram till beslutet att ni skulle ha en miljöcertifiering?
3. Varför valde ni just den ni valde?
4. Påverkades valet av om ni hyr eller äger fastigheten som butiken ligger i?
5. Vilka fördelar ser ni med att ha en certifiering?
 1. Effektivare energianvändning?
 2. Ökad försäljning?
 3. Förstår era kunder vad det innebär?
6. Vilka nackdelar innebär certifieringen?
 1. Administrativ börda? Kräver resurser?
7. Hur stor roll har energifrågan i certifieringen?
8. Hur ser processen ut för att få en certifiering?
 1. Vilka resurser krävs initialt (människor och tid)?
 2. Vilka resurser krävs för att bibehålla certifieringen?
9. Finns det ett behov av en certifiering som riktar sig just mot butiker? / Är ni nöjda med det utbud av certifieringssystem som finns idag. Missar man något? Är ambitionsnivån rimlig?
10. Vad skulle i så fall vara av vikt att finnas med

6.2 Bilaga 2 Intervjufrågor till certifierings- och miljömärkningsorganisationer

Frågor till NollCO2, Miljöbyggnad och BREEAM

1. Hur tycker ni att kriterier fungerar i en fastighet med butik? (NollCO2, Miljöbyggnad och BREEAM)
2. Förutsatt att man uppfyller alla kriterier, hur mycket resurser krävs för att få och bibehålla certifieringen?
3. Upplever ni att intresset för certifieringar av fastigheter med livsmedelsbutiker har förändrats över tid? Är det fler som vill certifiera idag än tidigare?
4. Hur påverkar certifieringarna butikens energieffektiviseringsarbete?
5. Kan även mindre fastighetsägare med butiker använda sig av certifieringarna?
6. Hur tror ni att kunder (i livsmedelsbutiker) uppfattar certifieringarna?
 - a. Vad skulle behöva göras för att kunden förstår vad en certifiering innebär?
 - b. Hur kommunicerar man med kunder för att visa på vad en certifiering innebär?
7. Vad är den främsta orsaken till att man väljer att certifiera sin fastighet?
8. På vilket område upplevs kriterierna vara hårdast? Hur upplevs energikriterierna jämfört de andra kriterierna?

Frågor till Svanen och Bra Miljöval

1. Hur upplever ni att intresset för Bra Miljöval/Svanen i livsmedelsbutiker har förändrats över tid? Är det fler som vill miljömärka sin butik idag än tidigare?

2. Vad är den främsta orsaken till att man väljer att miljömärka sin butik med Bra Miljöval/Svanen?
3. Förutsatt att man uppfyller alla kriterier, hur mycket resurser krävs för att få och bibehålla miljömärkningen?
4. Passar Bra Miljöval/Svanen lika bra i stora som i små butiker?
5. På vilket område upplevs kriterierna vara hårdast? Hur upplevs energikriterierna jämfört de andra kriterierna?
6. (Endast Bra Miljöval) Finns det mer detaljerat beskrivet hur energianvändningen ska justeras med avseende på butikens öppettider och årets temperatur (i kriteriedokumentets avsnitt 7.2)?